

ביאורים

כשברא ה' את העולם הוא הטביע בו חוקי טבע קבועים שדרכם מתנהל העולם. אותם חוקי טבע אינם משתנים. הם עומדים וקיימים לעד ואין סיבה לחשוש שיום אחד יפסיק אחד החוקים מלהתקיים. הדבר נכון ביחס לחוקי טבע, ועל אחת כמה וכמה בנוגע למה שמעלתו למעלה מחוקי הטבע ופועל בהנהגה מיוחדת מאת ה'.

בחירתם של ישראל כאומה אינה יכולה להשתנות, מכיוון שכל יחיד ויחיד אמנם יכול להחליט בעצמו באיזו דרך הוא הולך והאם הוא סוטה מהציווי האלוהי, ואכן כתוצאה מסטייה זו תסור הדבקות הפרטית בינו לבין הבורא, אך בכל מה שנוגע לכלל, לעולם לא יכול לחול שינוי, כמו אותם חוקים שאינם משתנים ואינם תלויים בשום גורם אחר.

אדם הראשון ונח, לדוגמה, כל אחד מהם היה דבק בה' ושניהם הלכו בדרך אותה ציוה עליהם. לו יצויר שכל אחד מהם היה מחליט לשנות את דרכיו ולקלקל את מעשיו ואמונתו הייתה הדבקות האלוהית סרה ממנו והיה נחשב כשאר כל האנושות. הסיבה לכך היא שהבחירה בהם נעשתה מתוך מעשיהם והשתדלותם בעבודת ה', וממילא אם היו משחיתים דרכם, הייתה סרה מהם הסיבה לבחירה זו.

לעומת זאת, כאשר נבחרו אברהם יצחק ויעקב להיות מקימי האומה ואבותיה, ההבטחה האלוהית אליהם לירושת הארץ והבחירה בישראל לא נבעה מצד פרטיותם של האבות ומעשיהם הטובים, אלא מצד המשכיותם וזרעם, דהיינו כלל ישראל לדורותיו, כך שבמעשיהם הפרטיים לא היו יכולים לשנות מאומה מבחירה זו. אכן מעשיהם של ישראל יקבעו האם הדבקות תהיה בגילוי או בהסתר פנים, אך לעולם תתמיד ותתקיים ולא תשתנה, אף בגלותם מארצם.

הרחבות

• אין בחירה לכלל

ואין שנוי בפללי, רק השנוי הוא בפרט. כתב רבי יצחק עראמה שבניגוד לפרט, שניתנה בידו הרשות לבחור בין הליכה בדרך הטוב או בסטייה ממנה - לכלל אין בחירה [עקידת יצחק, ניצבים]. הרב צבי יהודה קוק הסביר עקרון זה בשיחותיו: "ההבחנה הזאת שבין ציבוריות ליחידיות היא הבחנה יסודית. מה שיותר כללי וציבורי, הינו פחות בחירי. חופש הבחירה של האדם שייך לתחום ארבע אמותיו המצומצמות. לא תמיד זוכרים את הכלל הפשוט הזה, שכל ענין הבחירה שבין טוב לרע הוא רק באופן אישי פרטי, אבל ככל שמתרחבת המסגרת של האדם מיחידיות לכלליות - פוחתת הבחירה. אדם הנמצא לבדו עושה כפי שעולה על לבו, אבל כשאינו לבדו - לא כן הוא. אדם חברתי כבר אינו בחירי, הוא משועבד למשפחה, לחברה, לחוקי העיר, לחוקי המדינה ולחוקי הצבא. יש בזה שלבים על גבי שלבים. ככל שהאדם הינו יותר חברתי וציבורי - כך מצטמצם חופש בחירתו. למשל, אנו בני-אדם - האם קיימת אצלנו בחירה בזה? בעל כורחנו אנו שייכים ליצירה האלוהית של היותנו בני-אדם. לא נולדנו לא היום ולא אתמול, ואנו שייכים למין האנושי מתוך כפייה של עובדה אלוהית, "כפיית הר כניגית". האנושות מורכבת מאומות ומגזעים, ואנו שייכים בעל כורחנו לחלק מסוים של האנושות, לגוון מיוחד של האנושות... עם הוא פחות אנושי ויותר אלוהי" [שיחות הרב צבי יהודה, שמות עמוד 33].

וכבר הרחבנו הבאור בכמה מקומות - שפאשר יעמד האדם על הדברים ההם, יקנה בהם הבנה שלמה אמתית בענין הזה - שהדבר הזה מוחיב ומכרח להיות 'החבור הקדוש נצחי'. ומכל מקום, למעלת ענין הנכבד הזה יש להאריך בזה, כי בדבר זה יודע מעלת ישראל, ויתבאר לה כי לא עזב השם יתברך את ישראל בגלותם. וכאשר מצאנו כי הדברים הטבעיים אשר הם בעולם, כלם יש להם קיום לא ישתנו, ולא יציר שיהיה לדבר שהוא יותר במעלה מן הטבע, ובלתי נכנס תחת הטבע, כמו שהוא דבקות ישראל בו יתברך, אשר הדבקות הזה בלתי טבעי. ואם באולי יאמר שמצאנו שהדבקות הזה היה לו 'תוספת וחסרון לפי המעשים, וכך אפשר שיוסר הדבקות לגמרי. בודאי דבר זה אפשר לומר אצל נח ואדם, שלפי שלא היה הדבקות רק פרטי לנח בלבד, כאשר ישתנו הפרטים, ישתנה הדבקות גם כן. אבל האבות, שלא היה הבטחתם פרטי רק כללי, לה ולזרעך אתן את הארץ (בראשית כו, ג), ודבר זה נקרא דבקות כללי, דהינו כלל האמה, ואין שנוי בכללי, רק השנוי הוא בפרט. ולפיכך, אף על גב שיתוסף ויגרע הדבקות לפי המקבלים, מכל מקום, נמצא עצם הדבקות הכללי עומד. לכה, דבקות הזה אין לו שנוי אף בגלות, כי לא שיך השתנות על ידי חטא, כי אם שיגיע לפרטים השנוי, אבל לא יגיע שנוי לכללי.

בכמה מקומות הרחבנו את הביאור, 'שהחיבור בין ישראל לקב"ה הוא חיבור נצחי, והמעין במקומות אלו ימצא בהם הבנה שלימה ואמתית. בכל אופן, מפני חשיבות הנושא הנכבד הזה, יש צורך להאריך, כי בדברים אלו תבאר מעלת ישראל, ושלא עזב אותם הקב"ה בשעת גלותם. אנו מוצאים שעולם הטבע קבוע ואינו משתנה. אם כן, לא יעלה על הדעת, שדבר שהוא עליון יותר מעולם הטבע, לא יהיה לו מה שיש בעולם הטבע. מכיוון שהחיבור של ישראל והקב"ה הוא מעל הטבע, בודאי הוא חיבור נצחי ובלתי משתנה. ואם יבוא השואל וישאל, הרי מצאנו שהקשר בין ישראל לקב"ה יש בו תמורות ושינויים, לעיתים הקשר הדוק יותר ולעיתים פחות, בהתאם למעשיהם של ישראל, אם כן אולי הקשר יכול להפסק לגמרי? טענה זו נכונה ביחס לקשר שבין נח ואדם הראשון אל ה', כי הקשר שלהם היה קשר עם יחיד, וכאשר חל שינוי בפרט, יחול שינוי גם בקשר עם הקב"ה. אבל האבות, שלא הייתה ההבטחה להם הבטחה פרטית אלא הבטחה לכלל, כמו שנאמר: לך אתננה ולזרעך אתן את הארץ, הרי זה דבקות כללית, חיבור אל כלל האומה, ולחיבור אל כלל האומה אין שינוי, כי שינוי יש רק בפרט, כי השינוי נובע מהחטא, והחטא הוא בפרטים ולא בכלל. לכן אף שיש שינוי בעוצמת הקשר לפי מעשי הפרטים, עצם הקשר קיים. מסיבה זו לקשר זה אין שינוי אף כאשר הם בגלות, כי השינוי בקשר לפרט ולא לכלל.

קשר ישראל והקב"ה נצחי כי אין שינוי בכלל אלא בפרטים

